

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 17/2011 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 1 november 2011 en proposition med förslag till lag om ändring av tobakslagen (RP 105/2011 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Ismo Tuominen, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Tuomas Ojanen
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- foscikardoktor, vicehäradshövding Päivi Tiilikka.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås ändringar till de av tobakslagens paragrafer som gäller förbudet mot att ha tobaksprodukter och deras varumärken synliga. Förutom att det är förbjudet att ha tobaksprodukters varumärken synliga vid detaljförsäljning av tobaksprodukter, ska detta också vara förbjudet vid detaljförsäljning av tobak, tobakssurrogat, tobaksimitationer och rökdon.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft vid ingången av 2012. Tobak, tobakssurrogat, to-

baksimitationer och rökdon som redan finns på marknaden ska emellertid få vara synliga vid detaljförsäljning till utgången av 2012.

I motiveringen till lagstiftningsordningen granskas lagförslaget mot bakgrunden av egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen samt yttrandefriheten i 12 § i grundlagen. I motiveringen görs den bedömningen att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Lagförslaget handlar i huvudsak om ett förbud att ha tobaksprodukter och deras varumärken synliga vid detaljförsäljning av tobak, tobaks-

produkter, tobaksimitationer och rökdon. I juridiskt hänseende handlar det, som det konstateras i motiveringen, om varumärkesskydd kontra

yttrandefrihet, i vilket även ingår frihet att göra reklam

Grundlagsutskottet har nyss behandlat motsvarande begränsningar (GrUU 21/2010 rd). Enligt grundlagens 15 § 1 mom. är vars och ens egendom tryggad. Egendomsskyddet omfattar också immateriella rättigheter med ett förmögenhetsvärde, såsom varumärkesrätter (om varumärkesskydd se t.ex. RP 309/1993 rd, s. 62/II samt t.ex. GrUU 27/2008 rd, s. 3/I och GrUU 28/2005 rd, s. 2/II). Genom det föreslagna förbudet att ha tobaksprodukter synliga ingriper man inte direkt i äganderätten till varumärket utan begränsar bara kraftigt varumärkesinnehavares rätt att nyttja denna egendom i sin näringsverksamhet. Således ingriper förslaget indirekt även i näringsfriheten enligt 18 § 1 mom. i grundlagen eftersom förbudet inverkar negativt på viljan att starta ny näringsverksamhet i branschen. Grundlagsutskottet har i sin tidigare praxis betonat strävan efter att i enlighet med 19 § 3 mom. i grundlagen främja befolkningens hälsa, som är bakgrunden till begränsningarna av reklam och marknadsföring av tobaksprodukter. Redan före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna ansåg grundlagsutskottet att åtgärderna för inskränkande av tobaksrökning är framkallade av ett allmänt intresse (se GrUU 4/1976 rd, s. 1/II). Också efter reformen av de grundläggande

fri- och rättigheterna har utskottet konstaterat att begränsningarna i anknytning till rökning har att göra med ett betydande samhälleligt intresse (se t.ex. GrUU 19/2006 rd).

Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att skyddet för yttrandefrihet i princip även täcker in reklam och marknadsföring. Men dessa kan begränsas i större omfattning än vad som egentligen är möjligt inom yttrandefrihetens innehållsliga kärnområde. Å andra sidan bör också regleringen av reklam och marknadsföring uppfylla de allmänna villkoren för en lag som begränsar en grundläggande fri- eller rättighet (se GrUU 3/2010 rd, s. 2/I och GrUU 54/2006 rd, s. 2/I, och där nämnda utlåtanden).

Trots att grundlagsutskottet anser att man i detta lagförslag börjar närma sig gränserna för proportionalitetsprincipen, med beaktande också av redan godkända begränsningar av marknadsföringen, anser utskottet ändå inte att denna ytterligare utvidgning strider mot den nämnda principen och därmed inte heller mot grundlagen.

Utlåtande

Grundlagsutskottet föreslår

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 24 november 2011

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Outi Mäkelä /saml
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /gröna
Kalle Jokinen /saml
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /saml

Kimmo Kivelä /saf
Jukka Kopra /saml
Vesa-Matti Saarakkala /saf
Tapani Tölli /cent
ers. Lea Mäkipää /saf
Simo Rundgren /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.